

СТАНОВИЩЕ

От проф.д.н. Анелия Янева,

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Институт за изследване на изкуствата при
БАН

относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„Доктор“

В професионално направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство,

докторска програма „Хореография“

автор - докторантът Венцеслав Михайлов Неделчев

тема на дисертацията **„ХАРАКТЕРНИ БЕЛЕЗИ В ХЪРЦОЙСКИТЕ ХОРА И
ИГРИ“**

научен ръководител проф. д-р Даниела Дженева

Докторантът на самостоятелна подготовка Венцеслав Михайлов Неделчев е зачислен в Катедра „Хореография“ на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ със срок на обучение от 21.10.2021 до 21.10.2024. Отчислен е с право на защита на 04.12.2023.

Докторантът Венцеслав Неделчев извървява професионалната си кариера на танцьор във ФТТ “Найден Киров” (1991-1995) и в щатния танцов състав към АМТИИ, където завършва и магистратура по специалност “Българска народна хореография”. След дипломирането си е хореограф на ФА “Русчуклийче” в Общински детски център за култура и изкуство – Русе, а от 2011 създава Клуб по български хора “Нашенци” в родния си град Русе. Реализира 14 сценични произведения, някои от които са удостоени с национални награди. Работи и като тонрежисьор в „Радио Русе“ и в БНТ-Русе, където спомага за дигитализацията на филмовия архив и все още консултира при описа на фолклорните архиви.

Дисертационният му труд – **„ХАРАКТЕРНИ БЕЛЕЗИ В ХЪРЦОЙСКИТЕ ХОРА И ИГРИ“** - е на малко проучена тема.

Състои се от увод, три глави, заключение, приноси, библиография, опис на теренните наблюдения и приложения с общ обем от 205 страници, от които 178 стр. основен текст и 3 таблични и снимкови приложения, включително и негова по-ранна разработка за Бабинден. Библиографията наброява 97 печатни източници, 38 дигитални видео архиви (част от които са съпоставки между различните стилове на танцуване) и 27 теренни проучвания.

Дисертационният труд е много добре структуриран от общото към частното – той проследява бита, душевността и обичайте на хърцойската етнографска група (глава 1) и анализира влиянието върху танцовия фолклор на хърцоите в две посоки – от една страна на бежанците от Южна Добруджа (глава 2); от друга - на преселниците от Балкана, чрез които в танцовия фолклор на хърцоите проникват капански и тракийски хора и игри (глава 3).

Миграционните процеси от Южна Добруджа (около Първата световна и балканските войни), които повлияват върху начините на танцуване на хърцоите, се анализират във втора глава, като подробно се проследяват взаимовръзки и влияния върху танцовия фолклор на хърцоите - „Бразая“; „Кукове“; „Буёнец“; **ръченицата на хоро**, считана за „най-яркото доказателство за влиянието на бежанците от Добруджа в танцовия фолклор на хърцоите“. Коментира се „ръченица с **3-тактова фраза** на повторение“ и „ръченица в **7-тактова фраза**“, техните специфики на изпълнение и доколко е повлияна от добруджанската ръченица на хоро. Сред анализираните е и сватбената игра „**Шуменската**“ от с. Тръстеник, общ. Иваново, където се откриват фигури, привнесени от бежанци от Южна Добруджа като „перки“... „ръченица по тройки“, както и хорото „**Чергилото**“ привнесено в хърцойското Старо село от грёбенци. Важни са изводите на докторанта, че „За да ги превърнат обаче в местни, хърцоите ги интерпретират. Пропускат финалното заораване при Куковете, или „Данеца“ при лазарките, променят хватата на ръцете или размера на съпровождащата мелодия от „Коконската“, превръщайки я в 7-тактова ръченица“.

В трета глава се коментират миграционните процеси в края на ХІХ-ти и първите 4 десетилетия на ХХ-ти век, когато в хърцойските села около Русе, Бяла и Разград прииждат балканджийи от Великотърновско, Еленско, Габровско и Севлиево, както и население от Южна България. Потърсени са взаимовръзки между различните специфики при танцуване, за което спомагат и приложенията, представени в табличен вид. Така се стига до извода, че „**Куцата**“, „**Катаринкината**“, „**Костенско**“, „**Ой, наляво – ой, надясно**“, играта на песен „**Какво съй хоро извило**“ и в частност „**Зелена буйна морав**а“ са балканджийски и допълнително привнесени в хърцойската етнографска група. Потърсено е и влиянието на капанската етнографска група, и на преселниците тракийци. Тези анализи и съпоставки са ценни и заради внимателното вникване в детайлите, и заради убедителния доказателствен материал, който докторантът излага

В Заключението докторантът акцентира върху сходства и различия в музикалния материал, в танцовите фрази и фигури, в различните начини на танцуване, отличаващи хърцоите от останалите. За да се стигне до твърдението, че „Хърцоите възприемат каквото им харесва и кореспондира с характера им, но го интерпретират, превръщайки го в свое, местно. По този начин създават специфичен репертоар от хора и игри, с характерни белези на образци от Балкана, Южна Добруджа, Лудогорието и Източна Тракия“.

До този момент танцовият фолклор на хърцойската етнографска група не е бил предмет на специално изследване. Има единични опити като ТВ-предаването „Лутурки“, в което само е загатнат, и две авторски постановки, базирана върху начините на танцуване на хърцойската етнографска група - те са на хореографа Румян Занев в постановката „Хърцойски танц“ на Капански ансамбъл гр. Разград и на докторанта Богдан Донев от АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ в постановката „Хърцой се женят“.

Затова е и особено стойностен направеният от Венцеслав Неделчев сравнителен анализ с образци от съседни етнографски групи, както и изведеното влияние на преселниците върху танците на хърцоите. Това е и един от основните приноси на дисертационния труд.

Сред другите приноси е проучването на терен на хората на етнографската група в селата около Русе, Бяла и Разград, както и произходът им – местни или привнесени. Докторантът убедително доказва, че голяма част от съществуващите хора при хърцойските групи са привнесени, но интерпретирани през призмата на местните нрави, което дава отражение в стила и характера на изпълнението им.

Авторефератът по смисъл и съдържание отговаря на написаното в дисертацията.

По темата на дисертацията има публикувани четири статии:

1. Неделчев, В. (2022). Пътят на добруджанската ръченица в хърцойските села от региона на Русе и Бяла, *Пролетни научни четения 2022*, АМТИИ “Проф. Асен Диамандиев” - Пловдив, ISSN 1314-7005., стр. 227-235
Достъпно на: <https://bit.ly/3PIYbaP>
2. Неделчев, В. (2022). Консолидация в танцовия фолклор на хърцои и балканджии от региона на Русе и Бяла, *Културен семинар “Непознатите” – Пловдив*, АМТИИ “Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив, Сдружение Непознатите [под печат]
3. Неделчев, В. (2022). Хорà и игри на хърцойската етнографска група, *Многоликата наука – Disciplina Variabilis*, УНИБИТ - София, ISBN 978-619-185-571-1 , стр. 449-472
Достъпно на: <https://bit.ly/3riEX2s>
4. Дженева, Д., Неделчев, В. (2023) Влияние на бежанците от Добруджа върху танцовия фолклор на хърцоите, *Предизвикателства на миналото, трансформирани в бъдещето*, РБ “Любен Каравелов - Русе, Академично издателство Русенски университет, ISBN 978-619-7404-44-9, стр. 110-122.

Като анализира и систематизира танцовия фолклор на хърцойската етнографска група с характерните му белези, докторантът не само открива взаимодействията между хърцоите и останалите етнографски групи, но и спомага за запазването на сведенията за тези малко позната етнографска група. Изведените взаимодействия между хърцо̀и, грèбенци, кàпанци, съртовци, шйковци, главàнци, и общностите на балканджии и тракийци са един от генералните приноси на дисертацията.

Искам специално да поздравя научния ръководител проф. д-р Даниела Дженева за умелото водене на докторанта и за общите им успехи.

Считам, че дисертацията на Венцеслав Неделчев е стойностна за запазването на знания за етнически групи, които в съвременното ни общество биха могли да се размият. И убедено предлагам на високоуважаемото Научно жури да присъди на Венцеслав Неделчев образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство.

12.02.2024

проф.д.н. Анелия Янева,
Югозападен университет „Неофит Рилски“,
Институт за изследване на изкуствата при БАН